

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Olje- og energidepartementet (OED)
Klima- og miljødepartementet (KLD)

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
			Martin Eggen	27.06.2019

Anmodning om å trekke konsesjonen til Frøya vindpark

Motstanden mot Frøya vindkraftverk er formidabel, og kommunen jobber aktivt for å få stanset prosjektet. Situasjonen viser med tydelighet at prosessen rundt konsesjonen har vært for dårlig, og at det demokratiske grunnlaget for nedbyggingen av arealene er lite. Norsk Ornitologisk Forening mener det her blir gjort en historisk urett mot en kystnatur som per i dag er lite berørt av inngrep. Store naturverdier vil gå tap ved en utbygging. Viktige lokaliteter for de rødlistede naturtypene kystlynghei og terrengdekkende myr/kystmyr, samt flere arter som er sårbare for vindkraftutbygging, er blant disse. Under gjør vi rede for ornitologiske verdier spesielt.

At det nå skal installeres større vindturbiner enn planlagt enn dem man opprinnelig gav konsesjon for, styrker etter vårt syn grunnlaget for å se på konsesjonen på nytt. NVEs godkjenning av miljø, transport- og anleggsplanen (MTA-planen) og detaljplanen for vindkraftverket er påklaget. Dette gir OED anledning til å gjøre en ny vurdering av hele prosjektet, og kreve en ny konsekvensutredning og konsesjonsbehandling med oppsettende virkning. Vi ber departementet gjøre en grundig vurdering av klagen i samråd med KLD. I MTA-planen til Trønderenergi fra 2018 ble antallet vindturbiner redusert, men størrelsen på de 14 planlagte turbinene økte til 180 meter. På tross av redusert antall turbiner gir dette større fangstareal både for vind og fugl. Økt turbinstørrelse gir endret kollisjonsfare både fordi hastigheten og høyden på rotoren/turbinbladene øker. Disse endringene er ikke konsekvensutredet.

Vi understreker også at den opprinnelige konsekvensutredningen om naturmiljø gav svært lite ny biologisk kunnskap. Lokal kunnskap viser at konsesjonsområdet inneholder andre arter, og har andre viktige funksjoner for fuglefaunaen, enn de som er vist i konsekvensutredningen. Artene som NVE har valgt som nøkkelarter for etterundersøkelser i vindkraftverk (svartand, hønsehauk, storlom og hubro) gir etter vår mening et altfor unyansert bilde av de negative effektene et vindkraftverk vil ha i et åpent og treløst kystlandskap.

Flere forhold tilsier at det ikke bør bygges vindkraftverk å Frøya

- Fugletrekket

I temarapporten til Miljødirektoratet om fugl¹, laget i forbindelse med Nasjonal ramme for vindkraft, trekkes det frem manglende kunnskap om storskala trekkruiter, og sterkt begrenset ny kunnskap ervervet gjennom miljøundersøkelser knyttet til konsesjonsutredninger (på et generelt grunnlag). Et dårlig utgangspunkt har også påvirket kunnskapen fra miljøoppfølgingsprogram ved konsesjonsgitte vindkraftprosjekter. NVEs manglende vilje til å gjennomføre tilstrekkelige for- og etterundersøkelse ved etablering av vindkraftverk her til lands må ta mye av skylda for dette. I klartekst skriver Miljødirektoratet: «Ut over det omfattende forskningsprosjektet rundt Smøla vindkraftverk har det vært gjennomført få for- og etterundersøkelsene på fugl i norske vindkraftanlegg. Utredningene har vært preget av uttesting av metodikk uten at det har vært etablert et opplegg for effektevaluering. Det er derfor lite erfaringsbasert kunnskap å bygge på når det gjelder vurderinger rundt de faktiske konsekvensene av utbyggingen». De skriver også at forundersøkelsene oftest er så dårligere at grunnlaget for oppfølgende undersøkelser mangler.

Noe kunnskap har vi likevel. I Miljødirektoratets gjennomgang av analyseområdene i rammen for vindkraft² vurderes Frøya som svært viktig for fugletrekk, og man anbefaler derfor ikke vindkraft der. Frøya og nærliggende områder i analyseområdet er ifølge fagdirektoratet et «godt dokumentert og særlig viktig forflytnings- og spredningskorridor for forvaltningsprioriterte fuglearter. Utover de lokale verdiene, er analyseområdet en del av den overordnet trekk-korridoren langs kysten, som også har viktige funksjonsområder innover land. Analyseområdet er et svært viktig område for fugletrekk, der radarkartlegging har vist at trekket går over landtunger og øyer selv om de er relativt høye. I øst blir korridoren avgrenset av høye fjellpartier, og i vest av havet. Trekkrutene vil trolig variere en hel del avhengig av vær- og vindforhold, fra direkte trekk over de høyere liggende øypartiene til kortere distanser via sund og dalfører. Den samlede trekk-korridoren er derfor trolig relativt bred».

Fugletrekket langs ytre kyst er observert av ornitologer på Frøya gjennom tiår, og observasjonene tilsier direkte konflikt mellom etableringen av vindkraftverket og trekket som følger ledelinjer langs kysten. Grågås, ringgås, kortnebbgås og hvitkinngås er blant artene som går inn over konsesjonsområdet i lav høyde, særlig på vårtrekket. Storskarv har samme adferden på trekket, ved at flukthøyden blir redusert når de når fastfrøya. Kvelds- og natttrekk av vadere går også over konsesjonsområdet, ofte i en høyde som tilsier kollisjonsfare. I tillegg trekker et stort antall spurvefugler vår og høst. På høsten kan trekket stoppe opp ved dårlig vær, og dette gjør at antallet fugler som befinner seg i området er svært høyt. Vi viser videre til vårt faglige innspill til rammen for vindkraft, sendt høsten 2018. Her er kjente opplysninger om fugletrekket oppsummert mer i detaljer³.

Kollisjonsfaren i forbindelse med vår- og høsttrekk er etter vår mening tilfeldig og lite belyst i konsekvensvurderingen, langt mindre hensyntatt. Dette strider med kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldlovens § 8, og gjør at føre-var-prinsippet i § 9 må tre sterkt inn.

¹ <http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201903419/2729542>

² <http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201903419/2731208>

³ http://www.birdlife.no/innhold/bilder/2018/10/22/5456/nasjonal_ramme.pdf

- Hubro

Våren 2019 er det tre kjente etablerte par med hubro på Frøya. Det ene paret som i en årrekke har rekruttert unger til den lokale bestanden har jaktområdet sitt inne i konsesjonsområdet. Lav hekketthet og relativ lang avstand mellom hekketerritoriene gir økt bevegelse av disse fuglene uten at de interfererer nevneverdig med hverandre, noe også DNA-analyser av mytefjær bekrefter. Dette betyr at to av de tre parene vil komme i konflikt med vindkraftverket. DNA-analysene viser liten innvandring fra bestander utenfra, og bestanden vil derfor være ekstra sårbar ovenfor økt dødelighet. Et vindkraftverk på Frøya kan derfor få fatale konsekvenser for bestanden.

Hubro er en sterkt truet art, og til tross for en egen handlingsplan for å øke bestanden, legger vindkrafta nok en sten til byrden. Vindkraftas påvirkning på hubroen er systematisk bagatellisert, der kunnskapsmangel har vært en viktig driver for å tillate nedbygging av hubroens jakt- og leveområder. Forvaltningsrådene anbefaler ikke vindkraft i hubroens leveområder. Arten reagerer negativt på menneskelig infrastruktur og tilstedeværelse. Det er ikke tilfeldig at hubroen dukker opp som part der vindkraft planlegges når man i stor grad ønsker å legge vindkraft i villmarkspregede områder. Vindkrafta reduserer jaktareal og gir hubroen færre byttedyr tilgjengelig. Hubro er dessuten utsatt for kollisjoner. En publikasjon fra 2015 viser at det er registrert hele 34 drepte hubro i Tyskland og Spania⁴.

Hubrobestanden i Norge synes å fortsette å synke, og forvaltningsmålene for arter slik de er nedfelt i naturmangfoldloven § 5 og krav om vurdering av samlet belastning etter § 10, bør gjennomgås på nytt. Når hubrobestanden i Norge ikke øker til tross for noen bevaringsfremmede tiltak, er det fordi de negative faktorene fortsatt er for stor. Dersom Frøya vindkraftverk ikke bygges betyr dette en lysere fremtid for den norske bestanden av hubro.

- Lirype (smølarype)

Registreringer fra Smøla vindpark viser at lirype er en art som er svært sårbar ovenfor kollisjoner med vindturbiner. Her er det funnet rundt 200 liryper i perioden 2006-2019. I tillegg kommer fugler man av ulike årsaker ikke har fått registrert. Lirypene på øyene Smøla, Hitra og Frøya er definert som en egen underart, «smølalirype». Denne genetiske varianten med en regional utbredelse er allerede truet av etablerte vindkraftverk på Smøla og på Hitra. Biologisk mangfold som funksjon av genetisk variasjon vil settes ytterligere under press gjennom etablering av Frøya vindpark. Som avbøtende tiltak har OED krevd «maling» av turbinene. Slik maling øker kontrasten på turbinene og gjør dem mer synlig, noe forskning utført på Smøla av Norsk Institutt for naturforskning (NINA) viser har en effekt. Vi mener slike tiltak ikke er tilstrekkelig, og ber departementene sørge til god, langsiktig forvaltning av smølalirypa der bestanden spares for ytterligere kollisjonsrisiko fra vindturbiner.

Smølalirypa er en genetisk unik underart av lirype vi har et nasjonalt og internasjonalt ansvar for å bevare.

⁴ LAG VSW (2015) Recommendations for distances of wind turbines to important areas for birds as well as breeding sites of selected bird species (as at April 2015). Berichte zum Vogelschutz, 51, 15-42.

- Spesielt kollisjonsutsatte arter: havørn og kongeørn

Nærmere 20 år etter at Smøla vindkraftverk ble gitt konsesjon, er det på tide å ta lærdom av kunnskapen herfra. Anlegget ble plassert midt i en av verdens tetteste havørnbestander, og havørnbestanden i planområdet er i dag redusert fra 10 par til 1-2 par. I årene 2006-2019 har 100 havørn (per mai 2019) bøtet med livet, med en ekstra høy dødelighet på voksne fugler om våren, når fuglene er særlig aktiv i luften. Konsesjonsområdet på Frøya berører 7-8 par havørn. I tillegg trekker havørn ut til næringssøksområder i Frøyfjorden gjennom konsesjonsområdet. Frøyfjorden synes å være det viktigste jaktområdet for «innlandsbestanden» av havørn på denne siden av Frøya. Influensområdet for arten er dermed betydelig.

Basert på erfaringene fra Smøla er det sannsynlig at antall hekkepar vil bli redusert, og i tillegg økte dødelighet for hekkende havørn i hele influensområdet. Prosjekt Havørn har i tillegg vist at Frøya har en regional viktig funksjon som overvintringsområde for midtnorsk havørn.

Vi vil også påpeke at vi i forbindelse med den etablerte anleggsstarten av vindkraftverket våren 2019 har vi registrert regulær daglig aktivitet av kongeørn. Over Nessadalen trekker det et par kongeørn ut fra fastfrøya ut til jaktområdene langs Frøyfjorden.

Viktig av naturmangfoldloven i energisaker

Kollisjoner med dødelig utfall er bare en av flere måter vindkraftutbyggingen rammer fugler på. Habitatsforandringer, økte forstyrrelser knyttet til etablering og vedlikehold, sekundæreffekter som følger med ny infrastruktur inn i tidligere lite berørte områder, oppsplitting av leveområder og mulige påvirkninger på antall aktuelle byttedyr for predatorer, unnvikelseeffekter og mindre bestandstettheter er andre kjente problemstillinger. Mindre kommunisert er også negative effekter gjennom unnvikelse og påvirkninger på bestandstettheter. Høy grad av unnvikelse er gunstig for å unngå kollisjoner, men kan gjøre at arter mister gode områder for matsøk og hekking.

For 10 år siden gav Bernkonvensjonen, som ser til at leveområdene for fugle- og dyrearter hensyntas, norske myndigheter klare anbefalinger om konsekvensutredning av høy kvalitet og oppfølgende studier. Etter vår mening har det ikke skjedd noen merkbare forbedringer her. Et ferskt eksempel fra Frøya eksemplifiserer dette, siden konsekvensutredningen ikke engang fant et velbrukt havørnreir få hundre meter inn i planområdet. Ved anleggsstart 1. april 2019 hekket det et par med havørn 300 meter fra innslagspunktet. Hekkingen ble registrert 30. mars, på en tidligere ikke beskrevet hekkelokalitet. Reirmaterialet tyder på at det er en gammel hekkeplass. To dager etter anleggsstart var eggene kalde, og den tredje dagen ble reiret predatert av ravn. Reirlokalisiteten skal brukes som masseuttak for den planlagte transformatorstasjonen.

For allmennheten er det uforståelig hvordan man med naturmangfoldloven i hånda først kan vedta utbygging i et naturområde med betydelige og dokumenterte naturverdier, for så å drive anleggsarbeid ved et havørnreir midt i hekketiden. Aktsomhetsplikten i naturmangfoldlovens § 6 setter krav om at man forsøker å unngå skade på naturmangfoldet. I paragrafen heter det at dersom aktiviteten som utøves i henhold til en tillatelse av offentlig myndighet, anses aktsomhetsplikten oppfylt dersom forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede. Et annet spørsmål er om eventuell skade på fugler og dyr er "nødvendig" iht. naturmangfoldlovens § 15. Det er ikke tillatt å påføre viltet unødigskade uten tillatelse. Dette blir en konkret vurdering, og forutsetter kunnskap både om hvilke skader det er snakk om og

hvilke handlingsalternativer utbygger har, og kostnadene ved disse. Slik loven er utformet må dette vurderes av utbygger. Det at NVE ikke setter krav til at anleggsarbeid skal foregå utenom hekketiden, og at utbygger ikke tar hensyn når en havørnhekkning blir kjent, opprører oss, og viser store mangler ved dagens praksis.

Dersom Frøya vindkraftverk blir realisert går umistelig natur tapt. Vi vil protestere på dette så lenge det er håp. Etter vår mening er det fortsatt ikke for sent for regjeringen å snu.

For Norsk Ornitologisk Forening

Kjetil Aa. Solbakken

Kjetil Aa. Solbakken, generalsekretær

KOPI:
Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Fylkesmannen i Trøndelag
Miljødirektoratet
Frøya kommune